ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI

E-ISSN: 2458-7559

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.29228/cukar.52792>

Demirkol, R. ve Ahmed Abdo Shaban, A. (2021). Türkçe öğretiminde Araba Sevdası romanının değerler eğitimi bağlamında kullanılabilirliği üzerine bir araştırma. *Çukurova Araştırmaları*, 7(3), 324-343.

CİLT 7, SAYI 3, KIŞ 2021, s. 324-343

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ARABA SEVDASI ROMANININ DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA KULLANILABİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹²

Rabia DEMİRKOL³

Asuman AHMED ABDO SHABAN⁴

Öz

Bu çalışmada Araba Sevdası romanında yer alan ikinci kısmın ilk üç bölümü değerler eğitimi bağlamında incelenmiş ve bu eserin Türkçe öğretiminde kullanılabilirliği araştırılmıştır. Bu çalışma kapsamında incelenmek üzere ikinci kısımda yer alan ilk üç bölümün seçilmesinin sebebi, bu bölümlerin değerler eğitimi bakımından zengin oluşudur. Değerler; başta Türkçe olmak üzere çeşitli derslerin öğretim programlarından ve MEB'in yayınladığı Değerler Eğitimi Yönergesinden hareketle belirlenmiştir. Değerlendirmede Schwartz Değer Kuramı temel alınmış ve değerler bu kuram doğrultusunda gruplandırılmıştır. Araba Sevdası, değer yargılarından kopmuş Tanzimat dönemi toplumunu Bihruz Bey tiplmesi üzerinden hicveden bir romandır. Eserde mevcut değer çatışmalarının gözler önüne serilmesi ve içindeki değerlerin tespit edilmesi amacıyla bu eser seçilmiştir. Örneklem olarak belirlenen bölümlerde hangi değerlerin yer aldığı ve bunun Türkçe öğretiminde değerler eğitimi bağlamında nasıl kullanılabileceği problem edilmiştir. Araştırmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Eser, İletişim Yayınlarından temin edilmiştir. Bu çalışmada incelenmek üzere belirlenen bölümler, detaylı bir biçimde okunmuş ve tespit edilen değerler fişleme yöntemiyle sınıflandırılmıştır. Çalışmada değer kavramına ilişkin bilgi verilmiş, Araba Sevdası'nın önemine değinilmiş, akabinde araştırma yöntemi hakkında açıklama yapılmış, eserden tespit edilen değerlerin yer aldığı cümleler kaydedilmiş ve son olarak önerilere yer verilmiştir. Araştırma sonucunda en çok işlenen değerlerin akıl yürütme, duyarlılık, estetik, yardımseverlik ve bilimsellik olduğu görülmüştür. Çalışmada en az rastlanan değerler ise cömertlik, vefa, dürüstlük, sabır ve paylaşmadır.

¹ Bu makale "Değerler Eğitimi Bağlamında Araba Sevdası Romanının Türkçe Öğretiminde Kullanılabilirliği Üzerine Bir İnceleme" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Bu çalışmada; 2020 TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri'nin 8. maddesinde belirtilen araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

³ Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü, demirkolrabiaa@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0998-7393>

⁴ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimleri Eğitimi Bölümü, asuman.akay@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8521-0386>

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 29.09.2021

Accepted/Kabul: 08.10.2021

Published/Yayın: 21.12.2021

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, Araba Sevdası, Recaizade Mahmut Ekrem, Türkçe öğretimi

A RESEARCH ON THE USABILITY OF ARABA SEVDASI IN TURKISH TEACHING IN THE CONTEXT OF VALUES EDUCATION

Abstract

In this study, the first three parts of the second chapter in Araba Sevdası have been examined in the context of values education, and it has been investigated the usability of this work in teaching Turkish. The first three parts in the second chapter have been chosen to be examined within the scope of this study because these parts have been rich in values education. The values have been determined based on the curriculum of various courses, especially in Turkish, and the Values Education Directive published by the Ministry of National Education. The evaluation was based on Schwartz Value Theory, and values were grouped according to this theory. Araba Sevdası is a novel that satirizes Tanzimat period society, detached from value judgments, through the characterization of Bihruz Bey. It has been chosen to reveal the current value conflicts in the book and determine its values. Which values are included in the sampled parts and how they can be used in the context of values education in Turkish teaching have been problematic. Document analysis technique has been used in the research. The book has been obtained from İletişim Publications. The parts determined to be examined in this study have been read in detail, and detected values have been classified by the method of labeling. In the study, it has been given information about term of value and it has been mentioned the importance of Araba Sevdası; subsequently, it has been explained research method, it has been indicated the sentences containing the values detected from the book, and eventually, suggestions have been included. As a result of the research, the most processed values were reasoning, sensitivity, aesthetics, helpfulness, and scientificness. The least common values in the study are generosity, loyalty, honesty, patience, and sharing.

Keywords: Values education, Araba Sevdası, Recaizade Mahmut Ekrem, Turkish teaching

GİRİŞ

Eski çağlardan beri hayatın anlamı ve varoluş üzerine düşünen insanoğlu, sosyal yaşamda değerlerin önemini kavramış ve erdemli bireylerden meydana gelen ideal bir toplum düzeni üzerinde durmuştur. İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze değin düşünürlerin ideal dünya tasavvurunda her zaman sevgi, saygı, dürüstlük, dostluk, yardımlaşma, paylaşma ve iyilikseverlik gibi değerlere sahip bireylerden meydana gelen bir toplum inşa edilmek istenmiştir. Bunun doğal sonucu olarak “değer” kavramı, sağlıklı bir toplum düzeni için bir gereksinim haline gelmiştir. Genel olarak davranışlara rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlardır (Halstead ve Taylor, 2000, s. 169).

Birey ve toplum arasındaki ilişkiyi güçlendirme amacı taşıyan bir değerler sisteminin varlığı, sosyal düzenin işleyiş ve devamının sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Dostluk, iyilikseverlik, yardımlaşma, paylaşma, sevgi ve saygı gibi değerler toplumsal bir gerekliliktir. Bireyler ancak bu değerler vasıtasıyla kör bir bireysellikten çıkıp toplumsal bir kimlik kazanabilir.

Değer “bir şeyin önemini belirtmeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005, s. 483). Değerler eğitimi ise (ahlaki eğitim, karakter eğitimi) gençlerde pozitif, etik, sosyal yetkinlikleri geliştirmek dâhil akademik odak ve başarıları güçlendirmek amacıyla pedagoji ve destekleyici yapılar oluşturmak için okullarda yapılan girişimdir (Berkowitz, 2011, s. 153). Toplumun varlığının devamlılığı açısından hayati önem taşıyan değerler, insanı diğer canlılardan ayıran bir nitelik taşımaktadır. Öteki canlılardan farklı olarak akıl yetisine sahip olan insan, bu aracı kullanarak birlikte yaşama ve bu düzeni devam

ettirme konusunda sorumludur. Toplumdaki bireyleri birbirine bağlayan ve meydana getirdikleri sosyal düzeni sürdürmelerini sağlayan en önemli soyut olgu değerlerdir. Değerler, toplumsal yapı içerisinde sosyal hayatı düzenleme işlevi görmektedir.

“Bir toplumda birlik ve beraberliği, bütünlüğü kollamak ve korumak amacıyla kuşaktan kuşağa aktarılan ahlaki ve kültürel değerler vardır. Bu değerler, toplumda ortak davranış kalıplarıyla şemalarla dışa yansır” (Köknel, 2007, s. 316). “Değerlerin sosyal otokontrol sistemleri olduğu söylenebilir. Bireyler, yaşadıkları toplumun sosyal değerlerine toplumsal rolleri edindikçe uyma eğilimi göstereceklerdir” (Türkyılmaz, 2012, s. 68).

Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır (Turan ve Ulusoy, 2014, s. 5). Bireylerin olumlu yönde bir karakter gelişimi edinmelerini sağlamak ve onlara doğru davranışlar kazandırmak için değerlere ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumu bir arada tutan yasa ve düzenlemelere saygılı, paylaşmayı ve yardımlaşmayı seven özgüveni yüksek bireyler yetiştirmek ancak temel değerlerin sosyal hayatta tezahürü ile mümkündür. Wright, Horn ve Sanders (1997, s. 63) öğrenci başarısı ile öğretmen arasındaki ilişkiyi inceledikleri bir araştırmada, öğrencilerin öğrenmesini etkileyen en önemli faktörün öğretmen olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle değerler eğitimi bağlamında öğretmenin önem ve işlevi ortaya çıkmaktadır. Kavramsal olarak değerler eğitimi alanı ve özellikle ilköğretim öğrencileri için değerler eğitimi, araştırmacılar ve uygulayıcılar için karmaşık ancak gelişmekte olan bir alandır (Fyffe, Hay ve Palmer, 2004, s. 109). Bu eğitim kültürlerarası yeterlilikleri, demokratik değerleri, temel haklara ve çevreye saygıyı desteklemelidir (Watkins ve Donnelly, 2014, s. 81).

Toplumların mevcut varlıklarını sürdürmek için değerlere ihtiyacı olduğu göz önünde bulundurulduğunda değer kavramının birey ve toplum arasında birleştirici bir köprü olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu hususla ilgili Akay Ahmed (2015, s. 79) “Millî ve evrensel değerleri hayata geçirmek, toplumsal dayanışma ve paylaşma duygularının güçlenmesine katkı sağlar. Toplumsal değerler; insan yaşamının önemli bir yanını oluşturur, kendilerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapar.” değerlendirmesinde bulunmaktadır.

Değerler hem toplumların hem kurumların gelişebilmeleri için gerekli olmakla beraber toplumun içerisinde yer alan temel dinamiklerin dengede tutulması adına, değer yoksunluğu ve değer yitiminin yol açabileceği muhtemel problemlere karşı bir kalkan gibi çalışır (Memişoğlu, 2019, s. 11). Bu yönüyle değerler, sağlam bir karakter ve yüksek bir etik anlayışının tesisi için toplumsal bir zorunluluk haline gelmektedir.

Değer; bireylerin kişiliğini, hayata bakış açılarını ve davranışlarını belirleyen en önemli etkenlerden biridir. Bireylerin öncelikle içinde yaşadığı topluma ait değerlerin farkına varması ve ardından bu değerleri içselleştirerek davranışa dönüştürmesi hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreç, erken yaşlarda çocukluk dönemiyle birlikte ailede başlamakta ve bireyin okul çağına girmesiyle örgün eğitim kurumlarında devam etmektedir. Bireylerde duygu oluşumu ve değer kazanımının sağlıklı bir şekilde tesis edilebilmesi aile, okul, toplum ve medyanın iş birliği yaparak sevgi, saygı, hoşgörü, paylaşma, yardımlaşma, dürüstlük, dostluk, duyarlılık gibi değerleri çeşitli uygulamalarla hayata geçirmesiyle mümkün olmaktadır.

“Değerler eğitimi; insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran imkânları, bir başka deyişle insana özgü bütün etkinlikleri, insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır” (Kuçuradi, 1995’ten akt. Dilmaç, 2007, s. 4). Değerler eğitimi bu yönüyle bireylerin içinde yaşadığı topluma entegre olmasını, sosyalleşmesini, evrensel ve kültürel bir kimlik geliştirerek aidiyet duygusuna sahip olmasını da sağlamaktadır.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2019, s. 4) eğitim sisteminin tek işlevinin akademik başarı sağlamak olmadığı, aynı zamanda temel değerleri içselleştirmiş bireyler

yetiştirmenin gerekliliği belirtilmektedir. Bu durum doğrultusunda hazırlanan öğretim programlarında değerler eğitiminin işlevi şu şekilde ifade edilmektedir:

“Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir” (TDÖP, 2019, s. 4).

Türkçe öğretim programları incelendiğinde ders kitaplarında yer alan farklı türlerdeki okuma metinlerinin değer edinimi ve aktarımındaki önemi ortaya çıkmaktadır. Etkili bir değerler eğitimi ancak etkili Türkçe dersleriyle mümkündür. Ders kitaplarında kullanılmak üzere seçilen veya kısaltılan edebi eserlerin ulusal, kültürel ve evrensel değerleri içermesi, öğrencilerin bu değerleri içselleştirmesine katkı sağlamaktadır.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde edebi eserlerin değerler eğitimi açısından değerlendirildiği birçok çalışma ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmalardan biri Memişoğlu'nun (2019) “Türkçe öğretiminde değerler eğitimi bağlamında Refik Halid Karay'ın hikâyelerinin analizi” başlıklı yüksek lisans tezidir. Memişoğlu (2020) bu çalışmasında Refik Halid Karay'ın 35 hikâyesinden 13 tanesinin değerler eğitimi bağlamında kullanılabilir olduğunu saptamıştır.

Moğul (2012) tarafından hazırlanmış “Mehmet Akif Ersoy'un Safahat isimli eserinin Türkçe eğitimi ve değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde ise MEB tarafından belirlenen 100 Temel Eser arasında yer alan Safahat'ta değerler eğitiminin evrensel kavramları ele alınarak Türkçe dersinde kullanılabilecek yönleri değerlendirilmiştir.

Konuyla ilgili bir diğer araştırmada Esen (2016) “Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerinin söz varlığı ve değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Memduh Şevket Esendal'ın ortaokul öğrencilerinin düzeyine uygun olduğu üç alan uzmanının görüşü alınarak tespit edilen elli hikâyesini söz varlığı ve değerler eğitimi açısından incelemiştir. Literatür incelendiğinde genellikle değerler eğitimi bağlamında incelenmek üzere hikâye türünün seçildiği görülmüştür.

Değerler eğitimi kapsamında kullanılabilecek en önemli türlerden biri de romandır. Türk edebiyatına Tanzimat ile birlikte giren roman türünün en iyi temsilcilerin biri olan Recaizade Mahmut Ekrem, *Araba Sevdası* isimli eseri ile realist romanın Türk edebiyatındaki ilk örneğini vermiştir. Osmanlı Devleti'nde Tanzimat ile birlikte başlayan yenileşme ve batılılaşma hareketlerinin açıkça görülebildiği bir geçiş dönemi ürünü olan *Araba Sevdası*'nda süslü ve ağdalı bir dil kullanılmıştır. Fransızca kelimelerin ağırlıkta olduğu romanda, batılılaşmayı yanlış anlayan toplum, ana karakter Bihruz Bey ile temsil edilerek hicvedilmektedir. *Araba Sevdası*'nda, Osmanlı Devleti'nde Tanzimat ile başlayan yeni dönemin toplum tarafından yanlış anlaşılması ve bunun doğal bir sonucu olarak züppe tipiyle dönemin gençleri arasında çokça karşılaşılması konu edilmektedir.

Tanpınar (1976, s. 490-491) *Araba Sevdası*'nı “bir modanın ve muayyen iktisadi şartlar etrafında hemen bir lahzada teşekkül etmiş köksüz bir kalabalığın romanı” olarak değerlendirmektedir. Jale Parla ise (2019, s. 20) *Araba Sevdası* romanına yazdığı önsözde eserin önemi hakkında şunları kaydetmektedir: “Eğer Tanzimat romanına bir batılılaşma romanı değil de bir modernleşme romanı olarak bakarsak, *Araba Sevdası* gerçek anlamda modern ilk romandır.”

Recaizade Mahmut Ekrem, tek romanı olan *Araba Sevdası* ile Türk edebiyatına kendisinden sonra kullanılmak üzere alafranga züppe tipini göstermiştir. Tüm bu nedenlerden ötürü ana karakter Bihruz Bey'in şahsında toplumun içinde bulunduğu değer çatışmasını göz önüne sermek amacıyla Tanzimat dönemi romanlarından *Araba Sevdası*'nı incelemenin faydalı olduğu görülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın inceleme nesneleri, verilerin toplanması ve çözümlenmesi aşamaları hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Nitel doküman analizi, yazılı içeriğin titizlikle ve sistematik bir şekilde analiz edildiği bir araştırma yöntemidir (Wach, 2013, s. 1). Doküman inceleme tekniği, Karasar'a göre (2015, s. 183) "Belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar." Bu araştırmanın dokümanı, Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* romanının ikinci kısmında yer alan ilk üç bölümden (85-95 syf) oluşmaktadır. İnceleme amacıyla örneklemin bu şekilde belirlenmesinin sebebi bu bölümün değerler eğitimi bakımından zengin oluşudur.

Verilerin Toplanması

Çalışmada incelemek üzere *Araba Sevdası* romanının İletişim Yayınlarından çıkan sadeleştirilmiş basımı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında romanın ikinci kısmında yer alan ilk üç bölüm (85-95 sf.) değerlerin saptanması için detaylı bir şekilde incelenmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı, Sosyal Bilgiler ve İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, Değerler Eğitimi Yönergesi, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün oluşturduğu Değer Kavram Listesi ve çeşitli araştırmalardan yola çıkılarak ortaokul seviyesindeki öğrenciler için ihtiyaç duyulan 52 değere ulaşılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler etik kurul belgesi gerektirmemektedir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma nesnesi olan üç bölümün incelenmesi neticesinde değer içeren cümleler, ilgili değerlerin olduğu başlık altına alınarak bu değerlerin nasıl ve hangi sıklıkla işlendiği tespit edilmiştir. Bahsedilen işlem sırasında romandan alıntılanan cümleler olduğu şekliyle değiştirilmeden verilmiş ve gerekli görülen yerlerde yalnızca kısaltmalar yapılmış ancak bunun sonucunda cümlelerin özünde bir değişiklik gerçekleşmemiştir. İçinde eğitsel değer barındıran cümlelerin kaydedilmesi sırasında romandaki kahramanların söz ve davranışları yorumlanarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Romanda belirgin bir şekilde dile getirilmeyen ancak sezdirilen değerler hakkında bilgi verilmiştir. Bahsedilen iki bölüm şu değer listesine göre incelenmiştir: Adalet, aile birliğine önem verme, akıl yürütme, alçak gönüllülük, arkadaşlık, azim, barışseverlik, bilimsellik, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, empati, estetik, fedakârlık, girişimcilik, güven, haya, hedef belirleme, hoşgörü, iffet, iletişime açık olma, iyilikseverlik, iyimserlik, kadirşinashlık, kanaatkarlık, komşuluk, kültürel mirası koruma, minnettarlık, misafirperverlik, nezaket, özgür düşünme, özgüven, paylaşma, planlı olma, sabır, sadakat, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, şefkat ve merhamet, takım ruhu, temiz olma, tutumluluk, vatanseverlik, vefa, yardımseverlik, zamanı iyi kullanma.

BULGULAR

Bu bölümde romanın ikinci kısmında yer alan ilk üç bölümde (85-95 sf.) yer alan değerlere ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilecektir. Üç bölümde de tespit edilen değerlerin; Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda, Değerler Eğitimi Yönergesinde yer alan değerlerle örtüştüğü tespit edilmiştir.

İkinci Kısım Birinci Bölümde Tespit Edilen Değerler

Akıl yürütme: Bu bölümde akıl yürütme değeri; Bihruz Bey'in Periveş Hanım'a karşı nasıl davranacağına ilişkin düşünmesi ve Mösyö Piyer'i bekletmenin saygısızlık addedileceğini tahmin etmesi ile işlenmiştir.

Periveş Hanım, Çamlıca Bahçesi'nden Bihruz Bey'e veda etmeden ayrılır. Bunun üzerine Bihruz Bey nasıl davranması gerektiğine ilişkin düşünmeye ve tahminler yapmaya başlar. Bihruz Bey'in bu akıl yürütmesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bu karar da kendisini daha şimdiden eziyetlerini çeken bir aşığı saydığı Periveş zalimine aşkını ilan eden ve... sitem ve serzenişi içeren bir mektup yazmaktan... ibaretti" (Recaizade, 2019, s. 85).

Bihruz Bey'in Fransızca öğretmenini Mösyö Piyer, salonda uzun bir süredir öğrencisini beklemektedir. Bihruz Bey akıl yürüterek öğretmenini daha fazla bekletmenin saygısızlık olacağını düşünür ve artık yemek odasına geçmeye karar verir. Bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

"...sal a manjede hemen üç çeyrek saatten ziyade bir vakitten beri kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha ziyade bekletmek çirkin olacağı düşüncesi, o zihnin bir köşesinde kendi kendini gösterebilmişti" (Recaizade, 2019, s. 86).

Alçak gönüllülük değeri: Birinci bölümde alçak gönüllülük değeri, uzun bir süre boyunca öğretmenini bekleten Bihruz Bey'in Mösyö Piyer'den tevazu içinde özür dilemesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer, yemek odasına uzun bir süredir öğrencisinin gelmesini bekler. Bihruz Bey bunun üzerine yaklaşık bir saatten ziyade bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'den tevazu içinde özür diler. Bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

"Affedersiniz, aziz öğretmenim! Pek mühim bir şey düşünüyordum da sizi beklettim. Ümit ederim ki bana gücenmediniz" (Recaizade, 2019, s. 87).

Bihruz Bey'in kendisinden özür dilemesi üzerine Mösyö Piyer'in öğrencisi Bihruz Bey'e alçak gönüllü bir şekilde karşılık vermesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Hiç zararı yok, zaten ben gazete okuyordum..." (Recaizade, 2019, s. 87).

Azim değeri: Bu bölümde azim değeri, Bihruz Bey'in Periveş Hanım'a mektup yazmaya karar vermesi ve onun peşini bırakmayarak azimli oluşuyla işlenmiştir.

Periveş Hanım Bihruz Bey'i Çamlıca Bahçesi'nde yalnız bırakmış ve veda etmeden bahçeden ayrılmıştır. Bunun üzerine Bihruz Bey ona nasıl karşılık vereceği konusunda düşünür ve sonunda ona bir mektup yazmaya karar verir. Bihruz Bey'in bu azimli davranışı şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bu karar da kendisini daha şimdiden eziyetlerini çeken bir aşığı saydığı Periveş zalimine aşkını ilan eden ve... sitem ve serzenişi içeren bir mektup yazmaktan... ibaretti" (Recaizade, 2019, s. 85).

Bilimsellik değeri: Bu bölümde bilimsellik değeri; Fransızca öğretmenini olan Mösyö Piyer'in aynı zamanda siyaset bilimine ilgi duyması, bu konuda makaleler okuması ve bilime değer vermesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in siyaset bilimine olan ilgisi ve bu hususta makaleler okuması şu şekilde ifade edilmektedir:

"...olanca iştahı, zevki, eğlencesi siyasi gazetelerin günlük meselelere dair sütun sütun yayımladıkları makalelerin ve değinilerin okunmasından ibaret olan bu altmış beşlik ihtiyar..." (Recaizade, 2019, s. 87).

Mösyö Piyer siyaset bilimi ile ilgilenen, siyasi ve ticari gelişmeleri takip ederek bu konudaki makaleleri okuyan bilgin bir zattır. Bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

"Mösyö Piyer'in o çarşaf kadar gazetede tam bir dikkatle okuduğu şey o dönemin en mühim siyasi meselelerinden olan Süveyş Kanalı'nda dair uzun bir makale idi ki meselenin esası hakkında servet, ticaret, siyaset açısından birtakım düşünceleri ve incelemeleri içeriyordu" (Recaizade, 2019, s. 87).

Bilhassa siyaset ve ticaret ile ilgilenen Mösyö Piyer'in bu doğrultuda edindiği bilgileri çevresiyle paylaşması şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey'e hitaben: 'Patri'de şimdi bir makale okudum. Süveyş Kanalı hakkında pek önemli görüşlere sahiptir,' diye söze başlayarak okuduğu şeyleri madde madde özetleyip anlattı ve bunlara kendi görüşlerini de eklemeye girişti" (Recaizade, 2019, s. 88).

Duyarlılık değeri: Bu bölümde duyarlılık değeri; Bihruz Bey'in Mösyö Piyer'den özür dilemesi, Mösyö Piyer'in siyasi gelişmelere karşı duyarlı oluşu ve bu gelişmeleri takip edişi ile işlenmiştir.

Bihruz Bey'in bir süredir kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha fazla bekletmek istememesi ve bu konuda duyarlılık göstermesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"...sal a manjede hemen üç çeyrek saatten ziyade bir vakitten beri kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha ziyade bekletmek çirkin olacağı düşüncesi, o zihnin bir köşesinde kendi kendini gösterebilmişti" (Recaizade, 2019, s. 86).

Bihruz Bey'in kendisini beklettiği için öğretmeni Mösyö Piyer'den özür dilemesi ve bu duyarlı davranışı şu şekilde ifade edilmektedir:

"Affedersiniz, aziz öğretmenim! Pek mühim bir şey düşünüyordum da sizi beklettim. Ümit ederim ki bana gücenmediniz" (Recaizade, 2019, s. 87).

Mösyö Piyer'in siyasi meselelere ilişkin duyarlılığı ve bu konudaki gazeteleri okuması şu şekilde ifade edilmektedir:

"...olanca iştahı, zevki, eğlencesi siyasi gazetelerin günlük meselelere dair sütun sütun yayımladıkları makalelerin ve değinilerin okunmasından ibaret olan bu altmış beşlik ihtiyar..." (Recaizade, 2019, s. 87).

Mösyö Piyer'in çevresinde gelişen siyasi olayları takip etmesi ve bu konuda duyarlılık göstermesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Mösyö Piyer'in o çarşaf kadar gazetede tam bir dikkatle okuduğu şey o dönemin en mühim siyasi meselelerinden olan Süveyş Kanalı'na dair uzun bir makale idi ki meselenin esası hakkında servet, ticaret, siyaset açısından birtakım düşünceleri ve incelemeleri içeriyordu" (Recaizade, 2019, s. 87).

Mösyö Piyer'in siyasi gelişmelere olan duyarlılığı ve okuduğu makalelerdeki siyasi meseleleri çevresiyle paylaşmaya olan gayreti şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey'e hitaben: 'Patri'de şimdi bir makale okudum. Süveyş Kanalı hakkında pek önemli görüşlere sahiptir,' diye söze başlayarak okuduğu şeyleri madde madde özetleyip anlattı ve bunlara kendi görüşlerini de eklemeye girişti" (Recaizade, 2019, s. 88).

Empati değeri: Bu bölümde empati değeri, Bihruz Bey'in kendini Mösyö Piyer'in yerine koyması ve onu uzun süre bekletmenin iyi bir davranış olmadığını anlaması ile işlenmiştir.

Bihruz Bey'in kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha fazla bekletmek istememesi, onu daha fazla bekletmenin çirkin olacağını düşünmesi ve bu empatik tavrı şu şekilde ifade edilmektedir:

"...sal a manjede hemen üç çeyrek saatten ziyade bir vakitten beri kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha ziyade bekletmek çirkin olacağı düşüncesi, o zihnin bir köşesinde kendi kendini gösterebilmişti" (Recaizade, 2019, s. 86).

Girişimcilik değeri: Bu bölümde girişimcilik değeri, Mösyö Piyer'in takip ettiği siyasi gelişmeleri Bihruz Bey'e anlatmaya girişmesi ve bu konuda yorumlar yapması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in edindiği bilgileri Bihruz Bey'e iletmeye girişmesi, ardından kendi yorumlarıyla buna eklemeler yapması ve bu girişimci davranışı şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey'e hitaben: 'Patri'de şimdi bir makale okudum. Süveyş Kanalı hakkında pek önemli görüşlere sahiptir,' diye söze başlayarak okuduğu şeyleri madde madde özetleyip anlattı ve bunlara kendi görüşlerini de eklemeye girişti" (Recaizade, 2019, s. 88).

Kadirşinaslık değeri: Bu bölümde kadirşinaslık değeri, kendisini uzun süre bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'den özür dileyen Bihruz Bey'in hocasının değerinin farkında olması ile işlenmiştir.

Bihruz Bey'in kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'den özür dilemesi, onun değerinin farkında olması ve bu kadirşinas tutumu şu şekilde ifade edilmektedir:

"Affedersiniz, aziz öğretmenim! Pek mühim bir şey düşünüyordum da sizi beklettim. Ümit ederim ki bana gücenmediniz" (Recaizade, 2019, s. 87).

Nezaket değeri: Bu değer birinci bölümde Bihruz Bey'in öğretmeni Mösyö Piyer'i daha fazla bekletmemek ve nezaketsizlik etmemek için salona gitmeye karar vermesi ile işlenmiştir.

Bihruz Bey'in kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha fazla bekletmesinin nezaketsizlik olacağını bildiğinden artık yemek odasına geçmeye karar vermesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"...sal a manjede hemen üç çeyrek saatten ziyade bir vakitten beri kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha ziyade bekletmek çirkin olacağı düşüncesi, o zihnin bir köşesinde kendi kendini gösterebilmişti." (Recaizade, 2019, s. 86).

Mösyö Piyer uzun bir süredir Bihruz Bey'in salona gelmesini bekler. Bihruz Bey bir süre sonra yemeğe inerek çok beklettiği için öğretmeni Mösyö Piyer'den nazik bir şekilde özür diler. Bihruz Bey'in bu nazik tutumu şu şekilde ifade edilmektedir:

"Affedersiniz, aziz öğretmenim! Pek mühim bir şey düşünüyordum da sizi beklettim. Ümit ederim ki bana gücenmediniz" (Recaizade, 2019, s. 87).

Paylaşma değeri: Bu bölümde paylaşma değeri; siyasete meraklı olan Mösyö Piyer'in makalelerden öğrendiği yeni bilgileri öğrencisiyle paylaşmak istemesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in gazeteden öğrendiği bilgileri öğrencisi Bihruz Bey ile paylaşması şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey'e hitaben: 'Patri'de şimdi bir makale okudum. Süveyş Kanalı hakkında pek önemli görüşlere sahiptir,' diye söze başlayarak okuduğu şeyleri madde madde özetleyip anlattı ve bunlara kendi görüşlerini de eklemeye girişti" (Recaizade, 2019, s. 88).

Saygı değeri: Bu bölümde saygı değeri, Mişel'in Bihruz Bey'e saygı duyması ve Bihruz Bey'in Fransızca öğretmeni Mösyö Piyer'den saygılı bir şekilde özür dilemesi ile işlenmiştir.

Mişel'in Bihruz Bey'e yemeğin hazır olduğunu haber vermek üzere odasına izin isteyerek saygılı bir davranışla girmesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bu esnada üçüncü defa olarak -izin isteyerek- salona giren Mişel lambaları kontrol edip fitillerini biraz indirip yine çıkardıktan sonra beyefendinin çehresine gizlice baktı" (Recaizade, 2019, s. 85-86).

Bihruz Bey'in kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha fazla bekletmek istememesi ve bu durum saygısızlık olacağı için artık yemek odasına geçmeye karar verışı şu şekilde ifade edilmektedir:

"...sal a manjede hemen üç çeyrek saatten ziyade bir vakitten beri kendisini bekleyen öğretmeni Mösyö Piyer'i daha ziyade bekletmek çirkin olacağı düşüncesi, o zihnin bir köşesinde kendi kendini gösterebilmişti." (Recaizade, 2019, s. 86).

Mösyö Piyer uzun bir süre öğrencisinin salona gelmesini bekler. Bihruz Bey'in yemeğe inerek beklettiği için öğretmeni Mösyö Piyer'den saygılı bir şekilde özür dilemesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Affedersiniz, aziz öğretmenim! Pek mühim bir şey düşünüyordum da sizi beklettim. Ümit ederim ki bana gücenmediniz" (Recaizade, 2019, s. 87).

Yardımseverlik değeri: Bu bölümde yardımseverlik değeri; Mösyö Piyer'in gazetede öğrendiği siyasi bilgileri öğrencisi ile paylaşmak istemesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in edindiği bilgileri Bihruz Bey ile paylaşarak onun siyasi gelişmelerden haberdar olmasını sağlamak istemesi ve bu yardımseverliği şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey'e hitaben: 'Patri'de şimdi bir makale okudum. Süveyş Kanalı hakkında pek önemli görüşlere sahiptir,' diye söze başlayarak okuduğu şeyleri madde madde özetleyip anlattı ve bunlara kendi görüşlerini de eklemeye girişti" (Recaizade, 2019, s. 88).

İkinci Kısım İkinci Bölümde Tespit Edilen Değerler

Ağırbaşlılık değeri: Bu bölümde ağırbaşlılık değeri; öğrencisi Bihruz Bey'in davranışlarına sinirlenen Mösyö Piyer'in ağırbaşlı bir tutum benimseyerek onun azarlamaktan vazgeçmesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkelenildiği zamanlarda ona kızmak yerine ağırbaşlı bir tutum benimsemesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

Akıl yürütme değeri: Bu bölümde akıl yürütme değeri, Bihruz Bey'e kadınlar hakkında bir konuşma yapan Mösyö Piyer'in konuya dair bir örnek vermesiyle işlenmiştir.

Mösyö Piyer, öğrencisi Bihruz'a kadın ve aşk konusunda çeşitli tavsiyeler vermektedir. Mösyönün konuşmasında bahsettiği amanın akıl yürütme süreci şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Bir amaya demişler ki: 'Eşiniz bir güldür.' O da: 'Dikenlerinden öyle anlıyorum.' cevabını vermiş." (Recaizade, 2019, s. 91).

Alçak gönüllülük değeri: Bu bölümde alçak gönüllülük değeri, öğrencisi sözünü kesmesine rağmen Mösyö Piyer'in alçak gönüllülük göstermesi ve ona kızmaması ile işlenmiştir.

Süveyş Kanalı hakkında Bihruz Bey'e verdiği bilgiler onun aşktan bahsetmek istemesiyle kesilen ama yine de alçak gönüllülük göstererek öğrencisine karşılık veren Mösyö Piyer'in bu davranışı şu şekilde ifade edilmektedir:

"Zavallı ihtiyar çatalı bıçağı bırakarak iki eliyle gözlüğünü iyice yerleştirdikten ve Bihruz Bey'in yüzüne -sofraya oturduğundan beri henüz birinci defa olmak üzere uzun bir süre dikkatlice baktıktan sonra Fransızca: 'Peki buyurunuz, ondan bahsedelim,' dedi..." (Recaizade, 2019, s. 88-89).

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkelenildiği zamanlarda ona kızmak yerine kusurları affeden alçak gönüllü bir tutum benimsemesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90)

Cömertlik değeri: Bu bölümde cömertlik değeri, Bihruz Bey'in Fransızca hocası için hayli cömert bir maaş vermesi ile işlenmiştir. Öyle ki Mösyö Piyer cömert maaşı kaybetme korkusuyla Bihruz Bey'in hatalarına göz yumar.

Mösyö Piyer'in kendisine verilen maaşı uygun bulması ve Bihruz Bey'in bu cömert davranışının Mösyö Piyer'ce kaybetmeyi göze alamayacağı bir nitelikte olması şu şekilde ifade edilmektedir:

"...çünkü Küçük Çamlıca'nın havadar bir köşkünde haftanın iki gecesini gönül rahatlığıyla geçirmek için vapur ve araba ücretlerinin yanı sıra peşin olarak her ay eline geçirdiği altı adet yirmi iki frank yetmiş beş santim, Mösyö Piyer'e hatırlıca bir dost idi" (Recaizade, 2019, s. 90).

Duyarlılık değeri: Bu bölümde duyarlılık değeri; Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkelenmesine rağmen ona kızmak yerine hassas bir şekilde davranması ve bu hataları onun gençliğine vermesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkелendiği zamanlarda ona kızmak yerine duyarlı bir tutum benimsemesi ve bu durumu onun gençliğine vermesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

Empati değeri: Bu bölümde empati değeri, Mösyö Piyer'in öğrencisi Bihruz ile empati yapması ve kendini onun yerine koyarak hatalarını gençliğine vermesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkелendiği anlarda ona kızmak yerine onunla empati yapması ve Bihruz Bey'in hatalarını gençliğine vermesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

Girişimcilik değeri: Bu bölümde girişimcilik değeri, öğretmeninin anlattığı konuları beğenmeyen Bihruz Bey'in girişimci bir tavır takınarak aşktan bahsetmek istediğini söylemesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in siyasi gelişmeleri anlatmasını ilginç bulmayan Bihruz Bey'in aşktan bahsetmek istemesi ve bu girişimi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey'in: 'Pardon mon şe! Parlon damur ön pö, sil vu ple,' diye hocasını aşk ve alaka konusuna davet etmesi..." (Recaizade, 2019, s. 88).

Hoşgörü değeri: Bu bölümde hoşgörü değeri, zaman zaman öğrencisine kızan Mösyö Piyer'in onun hatalarını hoş görmesi ve Bihruz'un bu tutumlarını anlayışla karşılaması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkелendiği anlarda ona kızmak yerine onu hoş görmesi ve Bihruz Bey'in bu davranışlarını onun gençliğine vermesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

İyimserlik değeri: Bu bölümde iyimserlik değeri, öğrencisine sinirlenen Mösyö Piyer'in ona kızmak yerine iyimser bir şekilde davranması ve onu mazur görmesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkelendiği zamanlarda ona kızmak yerine iyimser bir tutum geliştirmesi ve öfkelenmeye lüzum olmadığını düşünmesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

Kadirşinaslık değeri: Bu bölümde kadirşinaslık değeri, Mösyö Piyer'in kendi değerinin farkında olması ve Bihruz Bey' sinirlendiği zamanlarda kendine ne kadar bilge biri olduğunu hatırlatması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkelendiği zamanlarda ona kızmak yerine kendini teskin etmesi ve kendine değerli biri olduğunu hatırlatması şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

Özgüven değeri: Bu bölümde özgüven değeri, Mösyö Piyer'in kendine güven duyması ve öğrencisine kızdığı zamanlarda bu özgüveni hatırlayarak kendini sakinleştirmesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkelendiği zamanlarda ona kızmak yerine değerli ve bilge biri olduğunu hatırlayarak özgüvenli bir tutum benimsemesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

Sabır değeri: Bu bölümde sabır değeri, Mösyö Piyer'in öğrencisinin bazı davranışlarına sabretmesi ve bu sabır sayesinde öfkelenmemeyi başarması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkelendiği anlarda ona kızmak yerine sabırlı bir şekilde davranması ve Bihruz Bey'in gençlik hallerini sineye çekmesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

Sevgi değeri: Bu bölümde sevgi değeri, Mösyö Piyer ve öğrencisi Bihruz Bey'in aşktan ve sevgiden bahsetmeleri ve bu konuda sohbet etmesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in anlattıklarını ilginç bulmayan Bihruz Bey'in aşktan bahsetmek istemesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey'in: 'Pardon mon şe! Parlon damur ön pö, sil vu ple,' diye hocasını aşk ve alaka konusuna davet etmesi..." (Recaizade, 2019, s. 88).

Sevdadan bahsetmek isteyen Bihruz Bey'e Mösyö Piyer'in hangi sevdadan bahsetmek istediğini sorması ve ona sevda türlerini özetlemesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Sevdanın hangi nevinden bahsetmek istiyorsunuz? Malum ya, muhabbetin envai vardır: evlat muhabbeti, valide muhabbeti, hısım akraba muhabbeti, nefse muhabbet..." (Recaizade, 2019, s. 90).

Şefkat ve merhamet değeri: Bu bölümde şefkat ve merhamet değeri, Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e şefkat ve merhametle yaklaşması, onun hatalarını hoş görmesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in heyecanla anlattığı siyasi gelişmeler Bihruz Bey'in aşktan söz etmek istemesiyle kesilir ve yarıda kalır. Bunun üzerine şaşkınlık yaşayan Mösyöden, şefkat ve merhametle bahsedilmesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"Zavallı ihtiyar çatalı bıçağı bırakarak iki eliyle gözlüğünü iyice yerleştirdikten ve Bihruz Bey'in yüzüne -sofraya oturduğundan beri henüz birinci defa olmak üzere uzun bir süre dikkatlice baktıktan sonra Fransızca: 'Peki buyurunuz, ondan bahsedelim,' dedi..." (Recaizade, 2019, ss. 88-89).

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e öfkelendiği anlarda ona kızmak yerine şefkat ve merhamet göstermesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Canım, o daha pek gençtir. Gençliğin bu türlü hallerinin hoş görülmesi lazımdır. Şu zavallı çocuğa öfkelenmenin ne lüzumu var? Sen bilge bir adamsın, öyle kusurlara bakmamalısın!" (Recaizade, 2019, s. 90).

İkinci Kısım Üçüncü Bölümde Tespit Edilen Değerler

Ağırbaşlılık değeri: Bu bölümde ağırbaşlılık değeri, aşktan konuşmak isteyen Bihruz Bey'e bu konuda bir kitap getiren Mösyö Piyer'in ağırbaşlılık ve ciddiyetle kitabı yorumlaması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer Bihruz Bey'e sevginin tutku halinin tezahür ettiği çeşitli edebi eserlerden bahseder. Bu bahis sırasında Mösyönün ağırbaşlı bir tutum benimsemesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Özellikle daha üç dört gün önce Alfons Kar'ın İhlamurlar Altında adındaki romanını Bihruz Bey okuyup da romanın kahramanı olan İstefan'ın aşk ile o derece çılgınlıklarını zihnine alırdımadığından bahsettiği zaman -nefsani alakanın o derecesine pasyon denilip tutulanları, adeta mecnuna döndüreceğini... ve bu tutku halini Alman şairi Göte, meşhur Verter hikayesinde gayet tabii bir şekilde tasvir etmiş olduğundan bir kere de o hikayenin Fransızca tercümesini okumak lazım olduğunu- Mösyö Piyer ne kadar ciddi bir tavır ile öğrencisine anlatmıştı!" (Recaizade, 2019, s. 93).

Akıl yürütme: Bu bölümde akıl yürütme değeri; Bihruz Bey'in hocasıyla muhtemel bir diyalog tasavvur etmesi, âşık olduğu sarışın kadın hakkında Mösyö Piyer'e danışmayı akıl etmesi ve hocasının müsait olduğu günü Salı olarak tahmin ederek o güne randevu vermesiyle işlenmiştir.

Bihruz Bey Mösyö Piyer'e aşktan bahsetmek istediğini söylediğinde Bihruz Bey'in olacağını tahmin ettiği olaylar ve akıl yürütme süreci şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Zavallı Bihruz Bey muallim efendiye hitaben: 'Pardon damur sil vu ple!' dediği vakit neler düşünmüş idi: Gündüzki aşk macerasını tüm ayrıntılarıyla ve özlü bir şekilde Mösyö Piyer'e anlattıktan sonra o özü muallim efendinin dil becerisiyle giydirilmiş, kuşatılmış, süslenmiş, kıvraklanmış olarak tekrar işitecekti!..." (Recaizade, 2019, s. 93).

Bihruz Bey Mösyö Piyer'e aşktan bahsetmek istediğini söylediğinde Bihruz Bey'in öğretmeninden beklediği davranışlar konusunda akıl yürütmesi ve bu tahmini şu şekilde ifade edilmektedir:

"...Mösyö Piyer bu cümle ve kısımları kendisine özgü belagat ve şenlikle genişletip süsleyerek tekrar edecek..." (Recaizade, 2019, s. 94)

Bihruz Bey'in sarışın kadın ile ilgili ne tür adımlar atması gerektiği konusunda Mösyö Piyer'den yardım istemeyi düşünmesi ve bu akıl yürütme süreci şu şekilde ifade edilmektedir:

"Henüz birinci faslı meydana gelebilen bu güzel romanı arzuladığı (gibi) sonuçlandırmak için ne türlü entriglere, tedbirlere başvurmak lazım geleceği konusunda Mösyö Piyer'in teorik bilgisinden ve pratik tecrübelerinden yardım da istenecekti." (Recaizade, 2019, s. 94).

Bihruz Bey'in sabah erken saatlerde gitmiş olacağını tahmin ederek Mösyö Piyer'e salı günü görüşebileceklerini söylemesi ve bu akıl yürütme süreci şu şekilde ifade edilmektedir:

"Pardon Mösyö Piyer! Rahatsızım, başım pek ağrıyor. Müsaadenizle içeri gideceğim. Siz yarın belki erken inmiş olursunuz, o halde a mardi, nes pa?" (Recaizade, 2019, s. 95).

Azim değeri: Bu bölümde azim değeri, öğretmeninden istediği yardımı göremeyen Bihruz Bey'in artık konuşmamaya karar vermesi ve bu konuda azmetmesi ile işlenmiştir.

Bihruz Bey'in Mösyö Piyer'den umduğunu bulamayınca konuşmamaya karar vermesi ve bu kararında azmetmesi şu şekilde ifade edilmektedir:

"...zorunlu olarak, konuşmaktan imtina etmeye karar verdi" (Recaizade, 2019, s. 95).

Bilimsellik değeri: Bu bölümde bilimsellik değeri, Mösyö Piyer'in öğrencisinin bazı meseleleri kavramasına yardım etmesi ve aynı zamanda belagat ilmine vakıf olması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e kavrayamadığı mevzularda yardım etmesi ve benimsediği bu bilimsel tutum şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Özellikle daha üç dört gün önce Alfons Kar'ın İhlamurlar Altında adındaki romanını Bihruz Bey okuyup da romanın kahramanı olan İstefan'ın aşk ile o derece çılgınlıklarını zihnine alırdımadığından bahsettiği zaman -nefsani alakanın o derecesine pasyon denilip tutulanları, adeta mecnuna döndüreceğini... ve bu tutku halini Alman şairi Göte, meşhur Verter hikayesinde gayet tabii bir şekilde tasvir etmiş olduğundan bir kere de o hikayenin Fransızca tercümesini okumak lazım olduğunu- Mösyö Piyer ne kadar ciddi bir tavır ile öğrencisine anlatmıştı!" (Recaizade, 2019, s. 93).

Mösyö Piyer'in belagat ilmine vakıf olması ve sözü süsleme konusunda bilgili bir insan konumunda bulunması şu şekilde ifade edilmektedir:

"...Mösyö Piyer bu cümle ve kısımları kendisine özgü belagat ve şenlikle genişletip süsleyerek tekrar edecek..." (Recaizade, 2019, s. 94).

Duyarlılık değeri: Bu bölümde duyarlılık değeri, Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e anlattığı kitapta karakterlere ve onların başına gelen olaylara karşı duyarlılık göstermesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in *Kamelyalı Kadın* romanını Bihruz Bey'e anlatırken kitaptaki karakterlere ve onların yaşadığı olaylara karşı duyarlı yaklaşımı şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Daha üç dört hafta önce La Dam O Kamelya'yı köşke getirip de 'Vuala ön şedövr dü roman!' diyerek kitabı hemen o gece yukarıdan aşağıya Bihruz Bey'e dinletip anlatırken Margrit'in o aslında temiz olmayan bahtsız kadıncağızın sevip sevildiği Arman hakkındaki aşkının halisliğinden ve bu aşktan doğan hissiyatın saflık, incelik ve nezhiliğinden ve sonunda çaresiz aşkın verem olarak garip bir şekilde vefatından Mösyö Piyer ne kadar etkilenmiş, öğrencisini de ne kadar etkilemişti!" (Recaizade, 2019, s. 92-93).

Dürüstlük değeri: Bu bölümde doğruluk/dürüstlük değeri, Bihruz Bey'in Fransızca öğretmeni Mösyö Piyer hakkındaki düşüncelerinde haklı oluşu ile işlenmiştir.

Bihruz Bey'in Mösyö Piyer hakkındaki düşüncelerinin doğru olduğu şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey'in son sözü pek doğru idi" (Recaizade, 2019, s. 92).

Empati değeri: Bu bölümde empati değeri, Mösyö Piyer'in okuduğu romanlardaki karakterlerle empati yapması ve kendini onların yerine koyması işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in *Paul ve Virginie* adlı bir aşk romanını Bihruz Bey'e yorumlarken karakterlerle empati yapması ve kendini onların yerine koyması şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Daha üç dört hafta önce La Dam O Kamelya'yı köşke getirip de 'Vuala ön şedövr dü roman!' diyerek kitabı hemen o gece yukarıdan aşağıya Bihruz Bey'e dinletip anlatırken Margrit'in o aslında temiz olmayan bahtsız kadıncağızın sevip sevildiği Arman hakkındaki aşkının halisliğinden ve bu aşktan doğan hissiyatın saflık, incelik ve nezihliğinden ve sonunda çaresiz aşığın verem olarak garip bir şekilde vefatından Mösyö Piyer ne kadar etkilenmiş, öğrencisini de ne kadar etkilemişti!" (Recaizade, 2019, s. 92-93).

Estetik değeri: Bu bölümde estetik değeri; Mösyö Piyer'in okuduğu romanları güzel bulması, Bihruz Bey'in Çamlıca Bahçesi'nde gördüğü kadını beğenmesi ve hocasının sözlerini estetik bulması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'le birlikte okudukları *Paul ve Virginie* adlı aşk romanını ne denli güzel ve estetik bulduğu şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Daha üç dört ay evvel Pol e Virjini'yi birlikte okudukları zaman bu iki tabiat çocuğunun hemen kendileriyle birlikte doğup kendileriyle birlikte ortaya çıkan ruhani alakalarını, iki saf kalbi birbirine bağlayan o masum aşkı -issiz bir adanın تنها mevkilerinde, akarsuların kenarlarında, karanlık ormanların kıyıcıklarında, kumluk sahillerde, muz ağaçlarının tepelerinde, yavru kuşların yuvaları yanında aydınlık denizlere, renkli günbatımlarına, parlak güneşlere, latif mehtaplara karşı gerçekleşen- belirişlerin hoşluklarını Mösyö Piyer ne kadar tatlı tatlı anlatmış, ne kadar tatlı tatlı yorumlayıp açıklamıştı!" (Recaizade, 2019, s. 92).

Mösyö Piyer'in *Kamelyalı Kadın* romanını çok beğenmesi ve kitabı estetik bulması şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Daha üç dört hafta önce La Dam O Kamelya'yı köşke getirip de 'Vuala ön şedövr dü roman!' diyerek kitabı hemen o gece yukarıdan aşağıya Bihruz Bey'e dinletip anlatırken Margrit'in o aslında temiz olmayan bahtsız kadıncağızın sevip sevildiği Arman hakkındaki aşkının halisliğinden ve bu aşktan doğan hissiyatın saflık, incelik ve nezihliğinden ve sonunda çaresiz aşığın verem olarak garip bir şekilde vefatından Mösyö Piyer ne kadar etkilenmiş, öğrencisini de ne kadar etkilemişti!" (Recaizade, 2019, s. 92-93).

Bihruz Bey'in Çamlıca Bahçesi'nde gördüğü sarışın kadını güzel ve estetik buluşu şu şekilde ifade edilmektedir:

"İhtişam denilen arabanın süsü olan, nazik bir eda ile saçları omuzlarına salınan sarı kızla..." (Recaizade, 2019, ss. 93-94).

Bihruz Bey'in Mösyö Piyer'in sözlerini ve belagatini güzel, süslü ve estetik buluşu şu şekilde ifade edilmektedir:

"...Mösyö Piyer bu cümle ve kısımları kendisine özgü belagat ve şenlikle genişletip süsleyerek tekrar edecek..." (Recaizade, 2019, s. 94)

Bihruz Bey'in kendi yaşadıklarını güzel ve şairane bir romana benzetir. Bihruz Bey'in bu estetik tutumu şu şekilde ifade edilmektedir:

"Bihruz Bey de bunları dinledikçe bu güzel, bu şairane romanın kahramanı bizzat kendisi olduğunu düşünerek mutluluk ve iftiharla dolacaktı" (Recaizade, 2019, s. 94).

Bihruz Bey'in yaşadığı aşk macerasını estetik bulması ve bunu güzel bir romana benzetmesi şu şekilde ifade edilmektedir:

“Henüz birinci faslı meydana gelebilen bu güzel romanı arzuladığı (gibi) sonuçlandırmak için ne türlü entriglere, tedbirlere başvurmak lazım geleceği konusunda Mösyö Piyer’in teorik bilgisinden ve pratik tecrübelerinden yardım da istenecekti” (Recaizade, 2019, s. 94)

Hoşgörü değeri: Bu bölümde hoşgörü değeri, Mösyö Piyer’in okuduğu romanda yer alan karakterlere karşı hoşgörü göstermesi ve onların hatalarını anlayışla karşılaması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer’in *Kamelyalı Kadın* romanını Bihruz Bey’e anlatırken karakterlere karşı hoşgörülü bir tutum benimsemesi ve romandaki karakterlerin hatalarını hoş görmesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

“Daha üç dört hafta önce *La Dam O Kamelya’yı* köşke getirip de ‘Vuala ön şedövr dü roman!’ diyerek kitabı hemen o gece yukarıdan aşağıya Bihruz Bey’e dinletip anlatırken Margrit’in o aslında temiz olmayan bahtsız kadıncağızın sevip sevildiği Arman hakkındaki aşkının halisliğinden ve bu aşktan doğan hissiyatın saflık, incelik ve nezihliğinden ve sonunda çaresiz aşğın verem olarak garip bir şekilde vefatından Mösyö Piyer ne kadar etkilenmiş, öğrencisini de ne kadar etkilemişti!” (Recaizade, 2019, ss. 92-93).

Kadirşinaslık değeri: Bu bölümde kadirşinaslık değeri, Bihruz Bey’in Fransızca öğretmeni Mösyö Piyer’in değerinin farkında olması ve onun üstünlüğünü kabul etmesi ile işlenmiştir.

Bihruz Bey’in Mösyö Piyer’in değerini bilmesi, onun niteliklerinin ve üstünlüğünün farkında olması şu cümlelerle ifade edilmektedir:

“Zavallı Bihruz Bey muallim efendiye hitaben: ‘Pardon damur sil vu ple!’ dediği vakit neler düşünmüş idi: Gündüzki aşk macerasını tüm ayrıntılarıyla ve özlü bir şekilde Mösyö Piyer’e anlattıktan sonra o özü muallim efendinin dil becerisiyle giydirilmiş, kuşatılmış, süslenmiş, kıvraklanmış olarak tekrar işitecekti!..” (Recaizade, 2019, s. 93).

Nezaket değeri: Bu bölümde nezaket değeri, odasına çekilmek isteyen Bihruz Bey’in öncelikle öğretmeninden nazik bir şekilde müsaade istemesiyle işlenmiştir.

Yatmak üzere odasına çekilmek isteyen Bihruz Bey’in Mösyö Piyer’den nazik bir şekilde izin istemesi şu şekilde ifade edilmektedir:

“Pardon Mösyö Piyer! Rahatsızım, başım pek ağrıyor. Müsaadenizle içeri gideceğim. Siz yarın belki erken inmiş olursunuz, o halde a mardi, nes pa?” (Recaizade, 2019, s. 95).

Özgüven değeri: Bu bölümde özgüven değeri, Bihruz Bey’in kendine güven duyması ve yaşadığı aşk hikâyesinin Mösyö Piyer tarafından da takdir edileceğini düşünmesi ile işlenmiştir.

Bihruz Bey’in Mösyö Piyer’den kendi aşk hikâyesini dinlediğinde özgüvenli bir tutum benimseyerek kendisiyle gurur duyacağını düşünmesi şu şekilde ifade edilmektedir:

“Bihruz Bey de bunları dinledikçe bu güzel, bu şairane romanın kahramanı bizzat kendisi olduğunu düşünerek mutluluk ve iftiharla dolacaktı” (Recaizade, 2019, s. 94).

Saygı değeri: Bu bölümde saygı değeri, salondan ayrılmadan önce Bihruz Bey’in saygılı bir şekilde davranarak öğretmeni Mösyö Piyer’den müsaade istemesi ile işlenmiştir.

Odasına çekilmek isteyen Bihruz Bey’in Mösyö Piyer’den saygılı bir şekilde izin istemesi şu şekilde ifade edilmektedir:

“Pardon Mösyö Piyer! Rahatsızım, başım pek ağrıyor. Müsaadenizle içeri gideceğim. Siz yarın belki erken inmiş olursunuz, o halde a mardi, nes pa?” (Recaizade, 2019, s. 95).

Sevgi değeri: Bu bölümde sevgi değeri, Bihruz Bey ve öğretmeni Mösyö Piyer’in aşk romanları hakkında konuşmaları ve sevgi konusunda muhabbet etmeleri ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in *Paul ve Virginie* adlı bir aşk romanını Bihruz Bey'e çok beğenerek ve yorumlayarak anlatması şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Daha üç dört ay evvel Pol e Virjini'yi birlikte okudukları zaman bu iki tabiat çocuğunun hemen kendileriyle birlikte doğup kendileriyle birlikte ortaya çıkan ruhani alakalarını, iki saf kalbi birbirine bağlayan o masum aşkı -issiz bir adanın تنها mevkilerinde, akarsuların kenarlarında, karanlık ormanların kıyıcıklarında, kumluk sahillerde, muz ağaçlarının tepelerinde, yavru kuşların yuvaları yanında aydınlık denizlere, renkli günbatımlarına, parlak güneşlere, latif mehtaplara karşı gerçekleşen- belirişlerin hoşluklarını Mösyö Piyer ne kadar tatlı tatlı anlatmış, ne kadar tatlı tatlı yorumlayıp açıklamıştı!" (Recaizade, 2019, s. 92).

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e *Ihlamurlar Altında* adındaki bir aşk romanıyla ilgili bilgiler vermesi ve sevginin tutku halinin en iyi örneklerinden bahsetmesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Özellikle daha üç dört gün önce Alfons Kar'ın Ihlamurlar Altında adındaki romanını Bihruz Bey okuyup da romanın kahramanı olan İstefan'ın aşk ile o derece çılgınlıklarını zihnine alırdımadığından bahsettiği zaman -nefsani alakanın o derecesine pasyon denilip tutulanları, adeta mecnuna döndüreceğini... ve bu tutku halini Alman şairi Göte, meşhur Verter hikayesinde gayet tabii bir şekilde tasvir etmiş olduğundan bir kere de o hikayenin Fransızca tercümesini okumak lazım olduğunu- Mösyö Piyer ne kadar ciddi bir tavır ile öğrencisine anlatmıştı!" (Recaizade, 2019, s. 93).

Şefkat ve merhamet değeri: Bu bölümde şefkat ve merhamet değeri, Mösyö Piyer'in romandaki karakterlere sevecenlik göstermesi ve onların durumuna acıması ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer'in *Kamelyalı Kadın* romanını Bihruz Bey'e anlatırken karakterlere şefkat göstermesi ve onların hatalarına merhamet etmesi şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Daha üç dört hafta önce La Dam O Kamelya'yı köşke getirip de 'Vuala ön şedövr dü roman!' diyerek kitabı hemen o gece yukarıdan aşağıya Bihruz Bey'e dinletip anlatırken Margrit'in o aslında temiz olmayan bahtsız kadıncağızın sevip sevildiği Arman hakkındaki aşkının halisliğinden ve bu aşktan doğan hissiyatın saflık, incelik ve nezihliğinden ve sonunda çaresiz aşığın verem olarak garip bir şekilde vefatından Mösyö Piyer ne kadar etkilenmiş, öğrencisini de ne kadar etkilemişti!" (Recaizade, 2019, ss. 92-93).

Vefa değeri: Bu bölümde vefa değeri, Bihruz Bey'in aşk konusunda öğretmeninden beklediği vefalı davranışı düşünürken işlenmiş ve gerçekleşmeden tasarı olarak kalmıştır.

Bihruz Bey Mösyö Piyer'e aşktan bahsetmek istediğini söylediğinde Bihruz Bey'in öğretmeninden beklediği vefalı tutum şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Zavallı Bihruz Bey muallim efendiye hitaben: 'Pardon damur sil vu ple!' dediği vakit neler düşünmüş idi: Gündüzki aşk macerasını tüm ayrıntılarıyla ve özlü bir şekilde Mösyö Piyer'e anlattıktan sonra o özü muallim efendinin dil becerisiyle giydirilmiş, kuşatılmış, süslenmiş, kıvraklanmış olarak tekrar işitecekti!.." (Recaizade, 2019, s. 93).

Yardımseverlik değeri: Bu bölümde yardımseverlik değeri, Mösyö Piyer'in Fransızca romanların okunması ve anlaşılması konusunda öğrencisi Bihruz Bey'e yardım etmesi ve anlamadığı hususlarda ona yardım etmesi ile işlenmiştir.

Mösyö Piyer, Bihruz Bey'e *Paul ve Virginie* adlı bir aşk romanını yorumlayarak ve detaylı bir şekilde anlatır. Mösyönün bu yardımsever davranışı şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Daha üç dört ay evvel Pol e Virjini'yi birlikte okudukları zaman bu iki tabiat çocuğunun hemen kendileriyle birlikte doğup kendileriyle birlikte ortaya çıkan ruhani alakalarını, iki saf kalbi birbirine bağlayan o masum aşkı -issiz bir adanın تنها mevkilerinde, akarsuların kenarlarında, karanlık ormanların kıyıcıklarında, kumluk sahillerde, muz ağaçlarının tepelerinde, yavru kuşların

yuvaları yanında aydınlık denizlere, renkli günbatımlarına, parlak güneşlere, latif mehtaplara karşı gerçekleşen- belirsizlerin hoşluklarını Mösyö Piyer ne kadar tatlı tatlı anlatmış, ne kadar tatlı tatlı yorumlayıp açıklamıştı!" (Recaizade, 2019, s. 92).

Mösyö Piyer'in *Kamelyalı Kadın* romanını Bihruz Bey'e detaylı bir şekilde okuyarak anlatması ve onun bu yardımsever tutumu şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Daha üç dört hafta önce *La Dam O Kamelya'yı* köşke getirip de 'Vuala ön şedövr dü roman!' diyerek kitabı hemen o gece yukarıdan aşağıya Bihruz Bey'e dinletip anlatırken Margrit'in o aslında temiz olmayan bahtsız kadıncağızın sevip sevildiği Arman hakkındaki aşkının halisliğinden ve bu aşktan doğan hissiyatın saflık, incelik ve nezhiliğinden ve sonunda çaresiz aşığın verem olarak garip bir şekilde vefatından Mösyö Piyer ne kadar etkilenmiş, öğrencisini de ne kadar etkilemişti!" (Recaizade, 2019, ss. 92-93).

Mösyö Piyer'in Bihruz Bey'e anlamadığı mevzularda yardım etmesi ve bu yardımsever tutumu şu cümlelerle ifade edilmektedir:

"Özellikle daha üç dört gün önce Alfons Kar'ın *Ihlamlar Altında* adındaki romanını Bihruz Bey okuyup da romanın kahramanı olan İstefan'ın aşk ile o derece çılgınlıklarını zihnine alırdıramadığından bahsettiği zaman -nefsani alakanın o derecesine pasyon denilip tutulanları, adeta mecnuna döndüreceğini... ve bu tutku halini Alman şairi Göte, meşhur Verter hikayesinde gayet tabii bir şekilde tasvir etmiş olduğundan bir kere de o hikayenin Fransızca tercümesini okumak lazım olduğunu- Mösyö Piyer ne kadar ciddi bir tavır ile öğrencisine anlatmıştı!" (Recaizade, 2019, s. 93).

Bihruz Bey, Mösyö Piyer'e aşk macerasını anlatmayı hayal etmektedir. Bihruz Bey'in yaptığı tasarıda öğretmeninden beklediği yardımsever tutum şu şekilde ifade edilmektedir:

"...Mösyö Piyer bu cümle ve kısımları kendisine özgü belagat ve şenlikle genişletip süsleyerek tekrar edecek..." (Recaizade, 2019, s. 94).

Bihruz Bey'in Mösyö Piyer'e yaşadığı aşk macerasını anlattığında ondan beklediği yardımsever tutum şu şekilde ifade edilmektedir:

"Henüz birinci faslı meydana gelebilen bu güzel romanı arzuladığı (gibi) sonuçlandırmak için ne türlü entriglere, tedbirlere başvurmak lazım geleceği konusunda Mösyö Piyer'in teorik bilgisinden ve pratik tecrübelerinden yardım da istenecekti" (Recaizade, 2019, s. 94).

Tablo 1. *Araba Sevdası İkinci Kısımda Yer Alan İlk Üç Bölümün İçerdiği Değerler*

Değerler	İşlenme Sıklığı	Değerler	İşlenme Sıklığı
Adalet	-	İyimsenlik	1
Ağırbaşlılık	2	Kadirşinaslık	3
Aile Birliğine Önem Verme	-	Kanaatkârlık	-
Akıl Yürütme	7	Komşuluk	-
Alçak Gönüllülük	4	Kültürel Mirası Koruma	-
Arkadaşlık	-	Minnettarlık	-
Azim	2	Misafirperverlik	-
Barışseverlik	-	Nezaket	3
Bilimsellik	5	Özgür Düşünme	-
Cesaret	-	Özgüven	2
Cömertlik	1	Paylaşma	1
Çalışkanlık	-	Planlı Olma	-
Dayanışma	-	Sabır	1

<i>Duyarlılık</i>	7	<i>Sadakat</i>	-
<i>Dürüstlük</i>	1	<i>Sağlıklı Olmaya Önem Verme</i>	-
<i>Empati</i>	3	<i>Saygı</i>	4
<i>Estetik</i>	6	<i>Sevgi</i>	4
<i>Fedakârlık</i>	-	<i>Sorumluluk</i>	-
<i>Girişimcilik</i>	2	<i>Şefkat ve Merhamet</i>	3
<i>Güven</i>	-	<i>Takım Ruhu</i>	-
<i>Haya</i>	-	<i>Temiz Olma</i>	-
<i>Hedef Belirleme</i>	-	<i>Tutumluluk</i>	-
<i>Hoşgörü</i>	2	<i>Vatanseverlik</i>	-
<i>İffet</i>	-	<i>Vefa</i>	1
<i>İletişime Açık Olma</i>	-	<i>Yardımseverlik</i>	6
<i>İyilikseverlik</i>	-	<i>Zamanı İyi Kullanma</i>	-

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada *Araba Sevdası* romanında yer alan ikinci kısmın ilk üç bölümü değerler eğitimi açısından incelenmiş; akıl yürütme, duyarlılık, empati ve kadirşinaslık değerlerinin ortak olduğu görülmüştür. Bu ortak değerler, Bihruz Bey ve Mösyö Piyer'in söz ve davranışları ile işlenmiş ve bu değerleri içeren cümleler ilgili değer başlığı altında gösterilmiştir.

Ortak değerlerin yanı sıra birinci bölümde alçak gönüllülük, azim, bilimsellik, girişimcilik, nezaket, paylaşma, saygı ve yardımseverlik değerleri tespit edilmiştir. Tespit edilen bu değerlere ilişkin cümleler, ilgili bölümde uygun değer başlığı altında gösterilmiştir. Ortak değerlerin haricinde ikinci bölümde ise ağırbaşlılık, alçak gönüllülük, cömertlik, girişimcilik, hoşgörü, iyimserlik, özgüven, sabır, sevgi, şefkat ve merhamet değerleri saptanmıştır. Saptanan bu değerler konuya ilişkin değer başlığı altında belirtilmiştir. İncelenen üçüncü bölümde ise ortak değerlerin dışında ağırbaşlılık, azim, bilimsellik, dürüstlük, estetik, hoşgörü, nezaket, özgüven, saygı, sevgi, şefkat ve merhamet vefa ile yardımseverlik değerleri belirlenmiştir. Belirlenen bu değerler, ilgili bölümde konuya bağlı değer başlığı altında ortaya konmuştur.

Çalışma kapsamında incelenen bölümlerde daha evvel belirlenen 52 değerden 23 tanesine ilişkin veri tespit edilmiştir. Tespit edilen arasında işlenme sıklığı en yüksek olan değerler akıl yürütme ve duyarlılık değerleri olmuştur. Bu iki değer akabinde en çok işlenen değerler sırasıyla estetik, yardımseverlik, bilimsellik, alçak gönüllülük, saygı ve sevgidir. Çalışmada birer kez işlenerek en az işlenme sıklığına sahip olan değerler ise cömertlik, dürüstlük, iyimserlik, paylaşma, sabır ve vefa değerleri olmuştur. Değerlerin işlenme sıklıkları Tablo 1'de (Bkz. Tablo 1) işlenmiştir.

Araba Sevdası'nda incelenen ve bu üç bölümde yer alan değerlerin, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bireylere kazandırılması amaçlanan değerlerden birçoğunu kapsadığı görülmektedir. Araştırmada ulaşılan bulgular göz önünde bulundurulduğunda akıl yürütme, duyarlılık, estetik, yardımseverlik, bilimsellik, alçak gönüllülük, saygı ve sevgi değerlerinin iletiminde incelenen bölümlerden hazırlanacak kısaltılmış bir metnin değerler eğitimi bağlamında Türkçe ders kitaplarında kullanılabileceği ortaya çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında ulaşılan veriler, daha önce değerler eğitimi ile ilgili yapılmış araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Sürmeli (2015) "Peyami Safa'nın romanlarında değerler eğitimi ve Türkçe" adlı yüksek lisans tezinde Peyami Safa'nın yazmış olduğu 12 romanı değerler eğitimi açısından incelemiş ve toplumsal değerlerin romanda sıklıkla yer aldığını saptamıştır. Kılıç (2019) ise "Ömer Seyfettin'in romanında ve hikâyelerinde değerler eğitimi" adlı yüksek lisans tezinde Ömer Seyfettin'in *Efruz Bey* romanının barış değeri dışında diğer bütün değerleri içerdiğini belirtmiştir.

Araba Sevdası romanının değerler eğitiminde kullanılabilirliği üzerine daha önce herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. *Araba Sevdası*; bir geçiş dönemi ürünü olması, Türk edebiyatında realizm etkisiyle yazılan ilk roman olması ve ihtiva ettiği değer çatışmaları nedeniyle yazıldığı Tanzimat dönemi hakkında bilgi veren nadide bir romandır. Recaizade Mahmut Ekrem'in hiciv barındıran üslubu, Tanzimat döneminin sebep ve sonuçlarını kavrama gücü ile mevcut sosyokültürel yapıyı ifade ediş biçimi romanın kıymetini artırmaktadır. Bu nedenle değerler eğitimi çalışmalarında kullanılmak üzere *Araba Sevdası*'ndaki değer havuzunun tespit edilmesiyle, literatürdeki bu eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır.

Türkçe ders kitaplarında değerler eğitimi bağlamında kullanılması planlanan roman örnekleri, türünün en iyi örnekleri arasından seçilmeli ve nitelikli bir eser olmalıdır. İhtiva ettiği özellikler ve zengin değer iletimi ile *Araba Sevdası* romanından kısaltma ve sadeleştirme işlemleri yapılabilir, Türkçe ders kitaplarında kullanılabilir. Bu çalışmadan sonra yapılacak yeni çalışmalarda Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Değerler Eğitimi Yönergesinden hareketle yeni bir değer sınıflandırması yapılabilir ve *Araba Sevdası* bu yeni yeni sınıflandırmaya göre tekrar incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akay Ahmed, A. (2015). Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın Gülen Ada hikâyesinde aktarılan değerler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, 78-92.
- Berkowitz, M. W. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50(3), 153-158. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0883035511000553> adresinden edinilmiştir.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Esen, Ş. (2016). *Memduh Şevket Esenal'ın hikâyelerinin söz varlığı ve değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Fyffe, L., HAY, I., ve PALMER, G. (2004). Issues and Concerns in Children's Values Education. (104-111). <https://research-repository.griffith.edu.au/handle/10072/2081> adresinden edinilmiştir.
- Halstead, J. M. ve Taylor, M. J. (2000). Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research. *Cambridge Journal of Education*, 30 (2), 169-203.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, F. (2019). *Ömer Seyfettin'in romanında ve hikâyelerinde değerler eğitimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köknel, Ö. (2007). *Çatışan değerlerimiz*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- MEB, (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*, Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Memişoğlu, S. (2019). *Türkçe öğretiminde değerler eğitimi bağlamında Refik Halid Karay'ın hikâyelerinin analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Moğul, S. (2012). *Mehmet Akif Ersoy'un Safahat isimli eserinin Türkçe eğitimi ve değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Recaizade, M. E. (2019). *Araba Sevdası*, İstanbul: İletişim.
- Sürmeli, A. (2015). *Peyami Safa'nın romanlarında değerler eğitimi ve Türkçe* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- TDK, (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Tanpınar, A. H. (1976). *19uncu asır Türk edebiyatı tarihi*, İstanbul: Çağlayan.
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2014). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Türkyılmaz, M. (2012). *Gençlik romanlarının okuma becerisine etkisi ve değer aktarımı bakımından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. *IDS Practice Papers*.https://www.researchgate.net/publication/259828893_Learning_about_Qualitative_Document_Analysis adresinden edinilmiştir.
- Watkins, A., ve Donnelly, V. (2014). Core values as the basis for teacher education for inclusion. *Global Education Review*, 1(1). <https://ger.mercy.edu/index.php/ger/article/view/9> adresinden edinilmiştir.
- Wright, S. P., Horn, S. P., ve Sanders, W. L. (1997). Teacher and classroom context effects on student achievement: Implications for teacher evaluation. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 11, 57-67.